

V. POTRATOVOST

V roce 2010 se počet provedených potratů⁶ podruhé v historii ČR snížil pod hranici 40 tisíc, a to na 39 273. Nižší než kdykoli dříve byla i míra potratovosti. Úhrnná potratovost klesla na 0,51 potratu na jednu ženu. Průměrný věk žen při potratu mírně vzrostl na 30,2 let.

Po dvou letech (2007 a 2008) mírně vyšších absolutních počtů znovu počet potratů v ČR klesá. Ve srovnání s rokem 2009 byl počet potratů v roce 2010 o dalších 1,3 tis. nižší. Z poloviny se úbytek týkal samovolných potratů, z druhé poloviny umělých přerušeni těhotenství (UPT nebo-li indukovaných potratů). Jen mírně vyšší byl počet provedených ukončení mimoděložního těhotenství, a to 1 287, o 24 více než v roce 2009, kdy bylo ukončeno nejméně mimoděložních těhotenství od roku 2001.

Tab. V.1 Potraty, 2002-2010

	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010
Potraty celkem	43 743	41 324	39 959	40 917	41 446	40 528	39 273
v tom: samovolné potraty	11 256	12 402	13 326	14 102	14 273	14 629	13 981
umělá přerušeni těhotenství	31 142	27 574	25 352	25 414	25 760	24 636	23 998
v tom: miniinterrupce	25 147	21 715	19 537	19 201	19 343	18 211	17 797
jiné legální UPT	5 995	5 859	5 815	6 213	6 417	6 425	6 201
ostatní	24	9	3	0	0	0	7
ukončení mimoděložního těhotenství	1 321	1 339	1 278	1 401	1 413	1 263	1 287
Podíl samovolných potratů (%)	25,7	30,0	33,3	34,5	34,4	36,1	35,6
Podíl umělých přerušeni těhotenství (%)	71,2	66,7	63,4	62,1	62,2	60,8	61,1
z nich ze zdravotních důvodů (%)	18,0	16,7	18,9	18,8	17,7	18,5	18,4

V roce 2010 se již dále nezvýšil počet samovolných potratů, který dlouhodobě rostl od poloviny 90. let 20. století. Bylo evidováno 13 981 samovolných potratů, o 648 méně než o rok dříve. Nižší počet samovolných potratů se odrazil také v relativním vyjádření – podíl samovolných potratů na celkovém počtu potratů se meziročně mírně snížil na 35,6 %. V průběhu let 2002-2009 se však zastoupení samovolných potratů zvýšilo o deset procentních bodů.

Majoritní skupinou potratů jsou nadále umělá přerušeni těhotenství (UPT), k nimž se řadí miniinterrupce (ukončení těhotenství do 8 týdnů těhotenství) a jiné legální UPT. Necelá pětina UPT bývá indikována ze zdravotních důvodů. V roce 2010 bylo provedeno celkem 23 998 indukovaných potratů, tj. 61,1 % z úhrnu. Podíl UPT na celkovém počtu potratů se ve srovnání s obdobím na počátku 90. let 20. století výrazně snížil, a to u všech sledovaných kategorií dokončeného vzdělání žen. Jeho výše se však v závislosti na stupni nejvyššího dokončeného vzdělání ženy diferencuje. Relativně nejvíce UPT je mezi potraty evidováno u žen se základním vzděláním (77,8 % v roce 2010). Naopak relativně nejméně četné jsou UPT u žen s vysokoškolským vzděláním, kde je jich počínaje rokem 2007 již méně než polovina (48,0 % v roce 2010).

Tab. V.2 Podíl UPT na celkovém počtu potratů podle vzdělání ženy (v %), 2002-2010

Nejvyšší dokončené vzdělání ženy	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010
Celkem	71,2	66,7	63,4	62,1	62,2	60,8	61,1
Základní	80,1	78,1	76,8	77,8	78,4	77,6	77,8
Střední odborné	71,2	69,8	66,5	65,7	65,4	64,1	66,2
Úplně střední odborné	74,6	69,8	64,6	62,4	63,3	62,2	62,9
Vysokoškolské	63,8	53,4	52,6	49,9	47,2	48,2	48,0
Nezjištěno	20,7	20,0	19,4	23,4	31,8	31,3	29,6

Mírně nad hranici 60 procent je ukazatel podílu UPT bez předchozí interrupce v anamnéze ženy. Z celkového počtu 24,0 tis. žen, u kterých bylo v roce 2010 provedeno UPT, bylo 15,0 tis. (62,5 %) žen na podobném zároku poprvé. Podíl těchto žen se od roku 2002 zvýšil o šest procentních bodů (z 56,4 %).

Až na kategorii rodinný stav nezjištěn a družka⁷ byl meziroční pokles počtu potratů zaznamenán ve všech sledovaných kategoriích rodinného stavu žen, stejně jako tomu bylo předcházejícího roku. Nejvíce se snížil počet potratů u žen vdaných (o 6 % na 17,3 tis.), ale stále ještě jde o nejčastěji uváděný rodinný stav ženy při potratu. Druhou nejčetnější skupinu tvoří ženy svobodné (16,7 tis. v roce 2010). Diference mezi počtem

⁶ Údaje o potratech poskytuje Českému statistickému úřadu Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR).

⁷ ÚZIS používá vlastní číselník rodinného stavu, který zahrnuje i kategorii družka.

potratů svobodných a vdaných žen se v posledních dvou desetiletích výrazně snížila (jen v období 2002-2010 z 8,8 tis. na 0,6 tis.), a to v souladu se změnou struktury obyvatelstva podle rodinného stavu a vývojem plodnosti i sňatečnosti. V kategorii umělých přerušeni těhotenství převládají počínaje rokem 2007 ženy svobodné nad vdanými. V roce 2010 z celkového počtu 24,0 tis. UPT připadlo na ženy svobodné 11,3 tis. událostí (47,0 %), zatímco na ženy vdané 9,3 tis. (38,7 %).

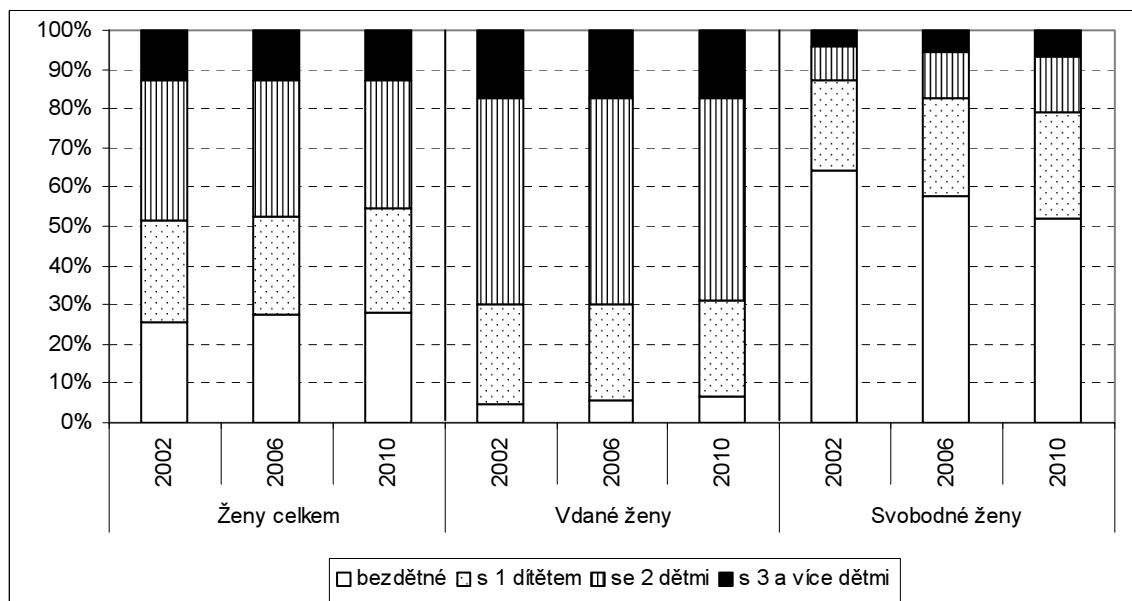
Tab. V.3 Potraty podle druhu a rodinného stavu ženy, 2002-2010

Rodinný stav ženy	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010
Potraty celkem							
Svobodná	14 642	14 760	15 071	16 022	16 849	16 822	16 706
Vdaná	23 406	20 966	19 371	19 428	19 081	18 297	17 274
Rozvedená	5 009	4 913	4 744	4 711	4 654	4 539	4 410
Vdova	339	243	284	250	252	209	191
Umělá přerušeni těhotenství							
Svobodná	11 053	10 551	10 552	11 016	11 562	11 271	11 283
Vdaná	15 716	13 011	11 042	10 716	10 556	9 873	9 296
Rozvedená	3 909	3 586	3 327	3 280	3 184	3 067	2 991
Vdova	275	179	195	180	177	138	132
Samovolné potraty a ukončení mimoděložního těhotenství							
Svobodná	3 581	4 207	4 518	5 006	5 287	5 551	5 419
Vdaná	7 675	7 952	8 327	8 712	8 525	8 424	7 978
Rozvedená	1 099	1 323	1 417	1 431	1 470	1 472	1 416
Vdova	64	64	89	70	75	71	59

Pozn.: ÚZIS rozlišuje kromě uvedených v tabulce také rodinný stav ženy družka a kategorii rodinný stav nezjištěn.

Více než polovina UPT svobodných žen bývá prováděna u žen bezdětných, i když dominance těchto žen se rok od roku snižuje (v období 2002-2010 z 64,1 % na 52,2 %) ve prospěch žen, které již minimálně jednou rodily. V roce 2010 připadlo u svobodných na ženy s jedním dítětem 3,1 tis. UPT, na ženy s dvěma dětmi 1,6 tis. UPT. U vdaných žen tvoří stabilně majoritní skupinu ženy, které již mají dvě živě narozené děti (4,8 tis. UPT, resp. 51,6 %). Druhou nejčetnější skupinou jsou vdané ženy, které před UPT porodily jedno dítě (2,3 tis. UPT). Zastoupení žen s jedním dítětem je u vdaných žen při UPT dlouhodobě stabilní na úrovni jedné čtvrtiny a v podstatě stejných hodnot nabývá i u žen svobodných.

Obr. V.1 Umělá přerušeni těhotenství podle rodinného stavu ženy a počtu živě narozených dětí (v %), 2002-2010

V roce 2010 se dále snížila intenzita potratovosti. Při zachování specifických měr potratovosti podle věku by na 100 žen během jejich reprodukčního věku připadlo 51 potratů, z toho 18 samovolných a 32 indukovaných. Jedná se o hodnoty pro ČR prozatím nejnižší. Potrat by v průměru podstoupila žena ve věku 30,2 let, samovolný potrat ve věku 31,0 let a indukovaný ve věku 29,7 let. Průměrný věk žen při UPT se ve sledovaném období 2002-2010 nijak neměnil, jen mírně kolísal. Průměrný věk žen při samovolném potratu

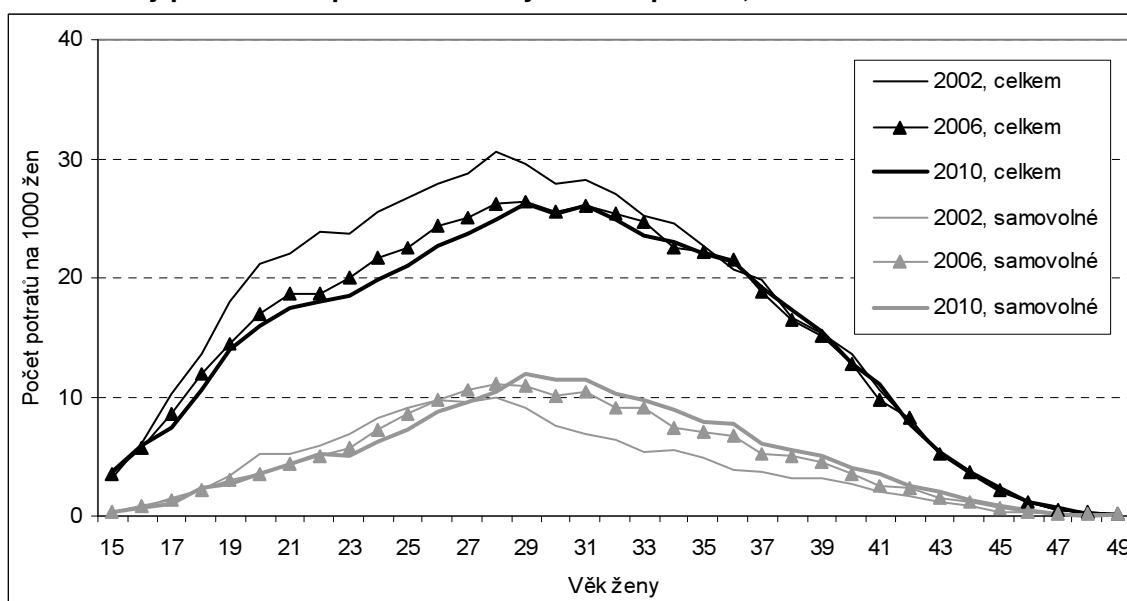
dlouhodobě roste v souladu s vývojem průměrného věku při porodu a ovlivňuje i vývoj průměrného věku žen při potratu celkem.

Tab. V.4 Potratovost, 2002-2010

	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010
Úhrnná potratovost	0,58	0,55	0,53	0,54	0,54	0,53	0,51
Úhrnná samovolná potratovost	0,15	0,16	0,17	0,18	0,18	0,19	0,18
Úhrnná indukovaná potratovost	0,42	0,37	0,34	0,34	0,34	0,33	0,32
Průměrný věk žen při potratu	29,6	29,8	30,0	29,9	29,9	30,1	30,2
Průměrný věk žen při samovolném potratu	29,2	29,9	30,4	30,4	30,6	30,7	31,0
Průměrný věk žen při UPT	29,7	29,8	29,7	29,6	29,5	29,7	29,7

Profil věkově specifických měr potratovosti je obdobný v pohledu celkovém i dílčím, zaměřeném na samovolné potraty. Nejvyšších hodnot nabývají míry samovolné i celkové potratovosti u žen těsně před dosažením 30 let věku. V roce 2010 připadlo na 1 000 žen nejvíce potratů ve věku 29 let, a to 26, z toho 12 bylo samovolných.

Obr. V.2 Míry potratovosti podle věku ženy a druhu potratu, 2002-2010

Obr. V.3 Míry indukované potratovosti podle věku ženy, 2002-2010

Pokles potratovosti mezi lety 2002 a 2010 byl zapříčiněn poklesem měř potratovosti v mladších věkových skupinách až do věku 35 let. Rozhodující vliv měl přitom vývoj měř indukované potratovosti, neboť míry samovolné potratovosti se snížily jen mírně a dokonce, zhruba od 29 let se naopak ve sledovaném období zvýšily. Míry indukované potratovosti naproti tomu poklesly ve všech věcích, nejvýznamněji ve věkovém intervalu 28-33 let. Zatímco ještě na počátku 90. let 20. století měla křivka věkově specifických měř indukované potratovosti jeden výrazný vrchol ve věku kolem 24 let (dosahující až k 80 %), dnes se v širokém rozpětí (cca 20-38 let) udržuje na nejvyšších hodnotách, které však nepřesahují 15 %. V roce 2010 byla maximální hodnota zaznamenána u žen ve věku 32 let, když na 1 000 žen připadlo 14 UPT. Rozdíly v úrovni indukované potratovosti u dvou nejvýznamnějších kategorií rodinného stavu – u žen svobodných a vdaných – jsou v současné době a zejména ve věkovém intervalu 29-35 let minimální.

Tab. V.5 Míry potratovosti podle druhu potratu a věku ženy (na 1 000 žen), 2002-2010

Věk ženy	Potratovost celkem							Indukovaná potratovost						
	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010
20	21,2	19,0	16,9	18,9	18,8	16,1	16,0	15,8	14,5	13,1	14,5	14,2	11,8	12,2
21	22,0	20,3	18,7	18,2	19,7	17,6	17,4	16,5	15,0	13,9	13,5	14,7	12,8	12,7
22	23,9	20,2	18,6	20,0	19,6	17,8	18,1	17,5	15,1	13,3	14,1	14,0	12,4	12,5
23	23,8	21,0	20,0	20,7	19,2	20,0	18,5	16,4	14,3	14,0	13,6	13,3	13,9	13,0
24	25,5	22,9	21,8	21,4	21,5	21,0	19,8	16,5	15,1	14,0	13,6	14,3	13,8	13,0
25	26,8	24,4	22,5	23,3	23,5	22,1	21,0	16,9	14,9	13,1	13,9	14,0	13,6	13,1
26	27,9	25,5	24,4	23,4	24,4	24,0	22,7	17,1	14,8	13,8	13,1	14,2	13,3	13,1
27	28,8	26,6	25,0	26,2	24,7	25,0	23,7	18,0	14,9	13,3	14,3	13,5	12,9	13,1
28	30,5	27,6	26,1	26,7	26,4	25,2	24,8	19,5	15,3	13,9	13,4	14,2	12,8	13,3
29	29,6	28,1	26,3	27,3	26,4	27,8	26,2	19,5	16,7	14,2	13,7	13,0	13,7	13,1
30	28,0	27,7	25,5	27,9	26,5	26,3	25,3	19,0	16,7	14,1	14,7	13,3	13,0	12,9
31	28,2	26,8	26,1	26,4	26,8	25,8	26,0	20,1	17,1	14,7	14,4	14,5	13,9	13,5
32	27,0	25,5	25,4	25,3	26,1	25,0	24,9	19,7	16,4	15,2	14,6	14,4	13,4	13,6
33	25,2	25,3	24,7	25,4	25,0	25,1	23,5	18,7	17,2	14,9	14,8	14,4	13,9	12,7
34	24,5	23,3	22,5	23,4	24,8	23,8	23,1	18,0	15,8	14,2	14,0	14,9	14,0	13,1
35	22,7	22,3	22,2	21,6	22,4	21,9	22,1	16,9	15,5	14,6	13,8	13,8	13,2	13,4
36	20,7	20,9	21,6	21,5	20,3	20,7	21,3	16,3	14,9	14,0	14,2	13,3	13,2	12,7
37	19,8	18,5	18,8	18,5	18,7	19,2	19,1	15,3	13,3	13,0	11,9	12,1	12,5	12,5
38	16,6	17,2	16,5	16,6	17,9	17,1	17,3	12,9	12,4	11,0	11,3	12,2	10,7	11,0
39	15,2	14,9	15,1	15,0	15,9	15,1	15,5	11,6	10,5	10,1	9,9	10,5	9,9	10,0
40	13,7	12,1	12,8	12,5	12,7	13,8	12,7	10,7	9,0	9,1	8,5	8,4	8,9	8,5

Z celkového počtu 39,3 tis. potratů připadlo v roce 2010 na cizí státní občanky 2 659, tj. 6,8 % všech potratů. Podíl cizích státních občanek u potratů se v období 2002-2010 pohyboval v rozmezí 5 až 8 %. Mírně vyšší zastoupení mají cizinky v kategorii indukovaných potratů, v roce 2010 na ně připadlo 1 990 zákroků, resp. 8,3 %. Na rozdíl od žen s českým státním občanstvím převládají mezi cizinkami ženy vdané i v této skupině potratů. Z hlediska počtu živě narozených dětí jsou nejčetnější potraty i UPT u cizinek, které již porodily jedno dítě.

Tab. V.6 Potraty žen s cizím státním občanstvím, 2010

Rodinný stav ženy	Potraty	UPT	Počet živě narozených dětí	Potraty	UPT
Svobodná	945	722	0	855	563
Vdaná	1 392	1 029	1	903	674
Rozvedená	206	163	2	696	594
Celkem	2 659	1 990	3+	205	159
Podíl na úhrnu (%)	6,8	8,3	Podíl bezdětných žen (%)	32,2	28,3

Pozn.: ÚZIS údaj o státním občanství ženy kategorizuje pouze do skupin: ČR, jiné v rámci EU, mimo EU.